

ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ & ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

1

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2021
ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ | ΤΕΥΧΟΣ 7 | ΕΤΟΣ 4ο

- Η ιδιαίτερη σημασία της διαμεσολάβησης στην ενωσιακή ψηφιακή αγορά: P2B, DSM & η πρόταση DSA

Mediation = Dispute Mediation
& Medication

Δημήτρης Εμβαλωμένος

Δικηγόρος LL.M., Διαπιστευμένος Διαμεσολαβητής του Υπουργείου Δικαιοσύνης & του Centre of Effective Dispute Resolution (CEDR), Λονδίνο, Η.Β., Αναπλ. Διευθύνων Εταίρος της Δικηγορικής Εταιρείας "Bahas, Gramatidis & Partners" (BGP), με πολύχρονη εμπειρία και κουλτούρα ADR

ΑΝΑΤΥΠΟ

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Η ιδιαίτερη σημασία της διαμεσολάβησης στην ενωσιακή ψηφιακή αγορά: P2B, DSM & η πρόταση DSA

Mediation = Dispute Mediation & Medication

Δημήτρης Εμβαλωμένος

Δικηγόρος LL.M., Διαπιστευμένος Διαμεσολαβητής του Υπουργείου Δικαιοσύνης & του Centre of Effective Dispute Resolution (CEDR), Λονδίνο, Η.Β., Αναπλ. Διευθύνων Εταίρος της Δικηγορικής Εταιρείας “Bahas, Gramatidis & Partners” (BGP), με πολύχρονη εμπειρία και κουλτούρα ADR*.

1. Εισαγωγή

1.1. Η ψηφιακή αγορά προϊόντων και υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (η ΕΕ) είναι το παρόν των συναλλακτικών σχέσεων και αναμένεται στο μέλλον να είναι η συντριπτική πλειοψηφία τους, ειδικά δε σε κάποιες επί μέρους αγορές ίσως και κατ' αποκλειστικότητα, σε ένα ολοένα και περισσότερο τεχνολογικά αναπτυσσόμενο και εξελισσόμενο περιβάλλον. Η τεχνολογία αυξάνει μεν τις επιλογές και τις εναλλακτικές των κατηγοριών και των τρόπων σύναψης συμβάσεων, δημιουργεί όμως πολύπλοκα και ποικιλοτρόπως διασυνδεδεμένα οικοσυστήματα. Προκύπτει λοιπόν η ανάγκη ρύθμισης από τον ενωσιακό νομοθέτη ολοένα και περισσότερων επί μέρους κλάδων και συναλλακτικών δραστηριοτήτων στη ψηφιακή εποχή.

Αναπόφευκτα, η νομοθετική αυτή ρύθμιση αφορά και τον τρόπο επίλυσης διαφορών που προκύπτουν σε πλαίσιο ηλεκτρονικών συναλλαγών, δηλ. σε περιβάλλον αυτοματοποίησης, τυποποίησης και συνεπαγόμενης ταχύτητας και, συγχρόνως, ανάγκης για αυξημένη αξιοπιστία, εμπιστοσύνη και διαφάνεια των συστημάτων αλλά και για ελάχιστο δυνατό κόστος. Όλες οι προκύπτουσες διαφορές απαιτούν λοιπόν **άμεση, απλή, γρήγορη και αξιόπιστη επίλυση**.

1.2. Στο πλαίσιο αυτό μόνο τυχαία δεν είναι η ολοένα και συχνότερη επιλογή από τον ενωσιακό νομοθέτη της διαμεσολάβησης (η **Διαμεσολάβηση**) ως τρόπου επίλυσης των σχετικών διαφορών, είτε ευθέως και ειδικά είτε

Το μέλλον των συναλλαγών στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναμένεται κατά βάση ψηφιακό με χρήση, ιδίως, online πλατφορμών σε τεχνολογικά διαρκώς εξελισσόμενο περιβάλλον. Σ' αυτή τη ψηφιακή αγορά προϊόντων και υπηρεσιών οι εναλλακτικοί - εξωδικαστικοί μηχανισμοί επίλυσης διαφορών, προεχόντως η Διαμεσολάβηση, θα καθίστανται ολοένα και περισσότερο αναγκαίοι για πολλούς και σημαντικούς λόγους, ιδίως ταχύτητας και κόστους. Άλλωστε, οι νομοθετικές επιλογές της ΕΕ σε ποικίλα αντικείμενα επιβεβαιώνουν αυτή τη κατεύθυνση. Ηδη, η Διαμεσολάβηση στη χώρα μας είτε ως ειδικά ρυθμιζόμενος θεσμός (τυπική) είτε ως διαδικασία εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών (άτυπη) απαντάται σε ευρύτατο φάσμα νομικών αντικειμένων.

* Περισσότερες πληροφορίες στο d.emvalomenos@bahagram.com και στο 210-3318 170.

ως μιας από τις προβλεπόμενες εναλλακτικές μορφές εξωδικαστικής επίλυσης. Σε κάθε περίπτωση, η δικαστική επίλυση τέτοιων διαφορών καθίσταται ολοένα και περισσότερο η έσχατη και αναγκαστική λύση, για τους γνωστούς λόγους. Η επαναλαμβανόμενη αυτή προτίμηση του ενωσιακού νομοθέτη στη Διαμεσολάβηση έχει ιδιαίτερη σπουδαιότητα καθώς δίνει το στίγμα και δείχνει την διευρυνόμενη αποδοχή της, μεταξύ άλλων μηχανισμών εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, ως κατάλληλης και πρόσφορης επιλογής.

Ο θεσμός της Διαμεσολάβησης ενισχύεται λοιπόν σημαντικά γιατί νομοθετείται συστηματικά ως **μηχανισμός** εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών στην ταχύτητα αναπτυσσόμενη ενιαία ενωσιακή ψηφιακή αγορά προϊόντων και υπηρεσιών, κατά βάση, με χρήση **online πλατφορμών**. Συγχρόνως και κατ' αποτέλεσμα εμπεδώνεται ολοένα και περισσότερο η **κουλτούρα** Διαμεσολάβησης αφού δίνεται η ευκαιρία της εφαρμογής της στη πράξη, κατά περίπτωση, εκουσίως ή υποχρεωτικά αλλά πάντως μη δεσμευτικά, και της διαπίστωσης της ευελιξίας καθώς και των λοιπών πλεονεκτημάτων της.

1.3. Αναφερόμαστε κατωτέρω περιληπτικά στο νομικό πλαίσιο της Διαμεσολάβησης και στη συνέχεια εξετάζουμε, ενδεικτικά και συνοπτικά, μερικά πρόσφατα ενωσιακά νομοθετήματα και μια πρόταση Κανονισμού, όλα ιδιαίτερα σημαντικά λόγω της επικαιρότητας του αντικειμένου τους και της αναμενόμενης ευρύτατης εφαρμογής τους, που θεσπίζουν ή θα θεσπίσουν τη **Διαμεσολάβηση**, αποκλειστικά ή μεταξύ άλλων μηχανισμών, για την εξωδικαστική επίλυση διαφορών σε **ψηφιακές συναλλακτικές δραστηριότητες**.

2. Η Διαμεσολάβηση στην Ελλάδα

2.1. Η Διαμεσολάβηση διέπεται σήμερα από το ν. 4640/2019 (ο **4640**), που αποτελεί την τρίτη προσπάθεια νομοθετικής ρύθμισης μετά α) το ν. 3898/2010, που ενσωμάτωσε την Οδηγία 2008/52/ΕΚ «για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις» και β) το ν. 4512/2018, που παρέμεινε ανενεργός λόγω αντισυνταγματικότητας (Απόφαση Διοικητικής Ολομέλειας ΑΠ 34/2018). Μπορούμε να ονομάσουμε για τους σκοπούς του παρόντος τη Διαμεσολάβηση του 4640 «**τυπική**».

Είναι αξιοσημείωτο ότι **παραπομπή** στη Διαμεσολάβηση ως εναλλακτικού τρόπου επίλυσης διαφορών γίνεται από τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (ο **ΚΠολΔ**) (άρθρα 116Α & 214Γ) και τον **Κώδικα Δικηγόρων** (άρθρο 36, παρ. 1, ν. 4194/2013, όπως ισχύει) καθώς και από **ποικίλους νόμους**, μάλιστα με αυξητική τάση, όπως για τις ανώνυμες εταιρείες (άρθρο 3, παρ. 2, ν. 4548/2018), τους εταιρικούς μετασχηματισμούς (άρθρο

5, παρ. 2, ν. 4601/2019), τα εμπορικά σήματα (άρθρο 31, ν. 4679/2020) και τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα (άρθρο 4ιε, ν. 3869/2010 – «νόμος Κατσέλη», όπως ισχύει μετά το ν. 4745/2020).

2.2. Επιπλέον, έχουν ρυθμιστεί **ειδικοί τύποι** Διαμεσολάβησης και δη:

α) η **χρηματοοικονομική**, για οφειλέτη νομικό πρόσωπο – μικρή, μεσαία ή μεγάλη οντότητα κατά το ν. 4308/2014 (άρθρα 5-30 και ιδίως άρθρο 15, ν. 4378/2020 – πτωχευτικός κώδικας),

β) η **οικογενειακή** (άρθρα 1514 ΑΚ και 8, 15, 21 & 30, ν. 4800/2021), με διαμεσολαβητές που ορίζονται από εγγεγραμμένους σε «Ειδικό Μητρώο Οικογενειακών Διαμεσολαβητών», που καταρτίζεται και τηρείται σε ηλεκτρονική μορφή από τη Κεντρική Επιτροπή Διαμεσολάβησης (η **ΚΕΔ**), οι δε προϋποθέσεις και η διαδικασία εγγραφής των διαμεσολαβητών σε αυτό καθορίστηκαν με την υπ' αριθ. 41917οικ./26.8.2021 (ΦΕΚ Β' 4017/31.8.2021) απόφαση του υπουργού Δικαιοσύνης και την υπ' αριθ. 46181οικ./3.9.2021 (ΦΕΚ Β' 4145/9.9.2021) τροποποιητική της και

γ) η **κτηματολογική** (άρθρο 6, παρ. 2, περ. γ', ν. 2664/1998, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 8, ν. 4821/2021), με διαμεσολαβητές που ορίζονται από εγγεγραμμένους σε «Ειδικό Μητρώο Κτηματολογικών Διαμεσολαβητών», που ομοίως καταρτίζεται και τηρείται σε ηλεκτρονική μορφή από τη ΚΕΔ, οι δε προϋποθέσεις και η διαδικασία εγγραφής των διαμεσολαβητών σε αυτό καθορίστηκαν με την υπ' αριθ. 70058οικ./23.12.2021 (ΦΕΚ Β' 6444/31.12.2021) απόφαση των υπουργών Δικαιοσύνης και Επικρατείας, ενώ ειδικά ορίστηκε ως χρόνος έναρξης προσφυγής σε ΥΑΣΔ για τις εν λόγω διαφορές η 1η.4.2022.

2.3. Συγχρόνως, ποικίλοι είναι οι ρυθμισμένοι μηχανισμοί εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών **πέρα και εκτός της «τυπικής» Διαμεσολάβησης του 4640** υπό διάφορες ονομασίες, όπως «συνήγοροι», «μεσολαβητές», «επιτροπές». Οι μηχανισμοί αυτοί, που δεν ρυθμίζονται βεβαίως ενιαία, εντοπίζονται δε σε ευρύτατο φάσμα νομικών αντικειμένων, και δη όχι μόνο για αστικές και εμπορικές διαφορές αλλά και για ποινικές και διοικητικές. Οι εν λόγω μηχανισμοί περιλαμβάνουν, περισσότερο ή λιγότερο κατά περίπτωση, στοιχεία «**άτυπης**» Διαμεσολάβησης, ενδεικτικά δε μπορούν να αναφερθούν ως τέτοιοι οι εξής:

α) Οι **δικονομικοί** εναλλακτικοί μηχανισμοί επίλυσης ιδιωτικών διαφορών του ΚΠολΔ και δη η συμβιβαστική επέμβαση ειρηνοδίκη (άρθρα 209-214) και η δικαστική μεσολάβηση (άρθρο 214Β).

β) Οι επιτροπές φιλικού διακανονισμού καταναλωτικών διαφορών (άρθρο 11, ν. 2251/1994), ο Συνήγορος του

Καταναλωτή (ν. 3297/2004), ο Συνήγορος του Πολίτη (ν. 2477/1997), ο Ελληνικός Χρηματοοικονομικός Μεσολαβητής-Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών (πρώην Μεσολαβητής Τραπεζικών-Επενδυτικών Υπηρεσιών), η μεσολάβηση του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας (Ο.ΜΕ.Δ. - άρθρα 14-15, ν. 1876/1990), το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.Ε.Π.Ε. - άρθρο 3, ν. 3996/2011 και ιδίως άρθρα 12, 16-18, ν. 4808/2021), ο μηχανισμός της ΕΔΠΠΙ (άρθρο 66Ε, ν. 2121/1993), η Επιτροπή Εξώδικης Επίλυσης Φορολογικών Διαφορών (άρθρο 16, ν. 4714/2020 και ΥΑ 127519 ΕΞ 2020, όπως ισχύουν, βλ. www.eefdd.gr), ο Αστυνομικός και Λιμενικός Διαμεσολαβητής (άρθρα 2 και 5, ν. 4703/2020).

γ) Η Οδηγία 2013/11/ΕΕ για την εναλλακτική επίλυση καταναλωτικών διαφορών (Οδηγία ΕΕΚΔ - ADR) και ο Κανονισμός (ΕΕ) 524/2013 για την ηλεκτρονική επίλυση καταναλωτικών διαφορών (Κανονισμός ΗΕΚΔ - ODR), που ενσωματώθηκαν - συμπληρώθηκαν με την ΚΥΑ 70330οικ (ΦΕΚ Β' 1421/9.7.2015) και ισχύουν με την επιφύλαξη της Οδηγίας 2008/52/ΕΚ για τη Διαμεσολάβηση (βλ. ανωτέρω υπό 2.1), δηλ. δεν θίγουν την τελευταία (άρθρο 3, παρ. 2, Οδηγίας ΕΕΚΔ και άρθρο 3 Κανονισμού ΗΕΚΔ).

Σημειωτέον ότι ο μηχανισμός της ανωτέρω ΚΥΑ 70330οικ εφαρμόζεται και για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, σχετικά με διαφορές μεταξύ χρηστών και παρόχων υπηρεσιών πληρωμών (άρθρο 102 Οδηγίας 2015/2366/ΕΕ που ενσωματώθηκε με το άρθρο 100, ν. 4537/2018).

δ) Η **ποινική** διαμεσολάβηση για ενδο-οικογενειακή βία (άρθρα 11-14, ν. 3500/2006) καθώς και η ποινική συνδιαλλαγή και ποινική διαπραγμάτευση (plea bargaining) (άρθρα 301-304 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας).

ε) Διάφορες **διοικητικές** προσφυγές και αναφορές (άρθρα 24-27 Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άρθρο 63 Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας), οι προσφυγές στην Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ) κατά πράξεων των αναθετουσών αρχών κατά τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων (άρθρα 360 επ., ν. 4412/2016), η ενδοδικαστική συμβιβαστική επίλυση διαφορών για απαιτήσεις από την εκτέλεση δημόσιων συμβάσεων αρμοδιότητας διοικητικών εφετείων (άρθρο 126Β Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας), η συμβιβαστική επίλυση διαφορών και η αναγνώριση απαιτήσεων κατά του Δημοσίου και φορέων του μέσω του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (ΝΣΚ) που γνωμοδοτεί σχετικά (ιδίως άρθρα 3, 4, 6, 7, 27 ν. 4831/2021 και ΥΑ (Οικ) 272/2019, ΦΕΚ Β' 2763/3.7.2019), κλπ.

στ) Ο Ευρωπαϊός διαμεσολαβητής που ερευνά περιπτώσεις κακής διοίκησης των οργάνων της ΕΕ (εκτός του Δικαστηρίου της ΕΕ), αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν

καταγγελίας πολίτη της ΕΕ, φυσικού ή νομικού προσώπου, εφόσον δεν έχει ή είχε κινηθεί δικαστική διαδικασία (άρθρο 228 ΣΛΕΕ και Κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) 2021/1163 της 24ης Ιουνίου 2021).

3. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1150 (P2B – Platform to Business)

3.1. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1150 «για την προώθηση της δίκαιης μεταχείρισης και της διαφάνειας για τους επιχειρηματικούς χρήστες επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης» της 20ης Ιουνίου 2019, με εφαρμογή από **12 Ιουλίου 2020** (ο **Κανονισμός 1150**), ρυθμίζει για **πρώτη φορά** τη σχέση ανάμεσα σε:

α) διαμεσολαβητικές online εμπορικές πλατφόρμες και online μηχανές αναζήτησης (search engines) (οι **Πάροχοι**),

β) επιχειρηματικούς χρήστες και χρήστες εταιρικών ιστότοπων, αντίστοιχα, που είναι εγκατεστημένοι ή διαμένουν στην ΕΕ (οι **Χρήστες**) και προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες, μέσω των online πλατφορμών και μηχανών αναζήτησης, σε καταναλωτές και

γ) καταναλωτές που «**βρίσκονται**» στην ΕΕ και είναι οι τελικοί αποδέκτες των ανωτέρω προϊόντων και υπηρεσιών,

ανεξάρτητα του τόπου εγκατάστασης ή διαμονής των Παρόχων και του κατά τα λοιπά εφαρμοστέου δικαίου (άρθρο 1, παρ. 2).

Τέτοιοι Πάροχοι είναι, ως γνωστόν, μηχανές αναζήτησης (π.χ. Google, Bing, Yahoo, Mozilla) και ποικίλων ειδών πλατφόρμες όπως ηλεκτρονικού εμπορίου (π.χ. Amazon, Ebay Alibaba, Skrutz), συνεργατικής οικονομίας (π.χ. Airbnb, Uber), σύγκρισης τιμών & όρων συναλλαγών (π.χ. Trivago.com, Booking.com), κοινωνικής / επαγγελματικής δικτύωσης (π.χ. Facebook, LinkedIn), καταστημάτων εφαρμογών (π.χ. Apple App Store, Amazon App Store, Google Play Store), αξιολόγησης υπηρεσιών (π.χ. Tripadvisor), κλπ.

3.2. Εντός ως άνω του γενικού πλαισίου ψηφιακών υπηρεσιών στην ΕΕ, η ανάγκη ρύθμισης προέκυψε βασικά από:

- την ταχύτητα αυξανόμενη χρήση των online πλατφορμών και μηχανών αναζήτησης,

- τη γενικότερη σημασία τους στο εμπόριο /κοινοτική αγορά και την ανάγκη εμπέδωσης εμπιστοσύνης στον τρόπο λειτουργίας τους και

- την αυξανόμενη εξάρτηση των Χρηστών – πωλητών και συνεπώς την ανάγκη προστασίας τόσο αυτών όσο και, εμμέσως, των καταναλωτών – τελικών αγοραστών, από τυχόν αθέμιτες /μονομερείς πρακτικές των Παρόχων επιβολής μη δίκαιων όρων.

Ο Κανονισμός 1150 προβλέπει εξαιρέσεις από την εφαρμογή του (πχ. για τις υπηρεσίες πληρωμών) και επικουρική ως προς τα εθνικά δίκαια των κρατών μελών (ιδίως αστικό και δη δίκαιο συμβάσεων), ενώ δεν θίγει και το ενωσιακό δίκαιο κατά τα λοιπά (άρθρο 1, παρ. 3-5).

3.3. Ο Κανονισμός 1150 αναγνωρίζει ειδικά και ρητά τη σημασία της **Διαμεσολάβησης** ως μέσο ικανοποιητικής επίλυσης διαφορών αντί για «δικαστικές διαδικασίες που μπορεί να είναι μακροχρόνιες και δαπανηρές» (προϊμιο, παρ. 40-43) και προβλέπει την **υποχρεωτική χρήση** της από τους Παρόχους - online πλατφόρμες (δηλ. όχι από τις online μηχανές αναζήτησης).

Εξάιρεση κατά το Κανονισμό 1150 αποτελούν οι Πάροχοι - online πλατφόρμες που είναι «μικρές επιχειρήσεις» (συνεπώς εξαιρούνται και οι «πολύ μικρές επιχειρήσεις») του Παραρτήματος της Σύστασης 2003/361/EK της 6ης Μαΐου 2003 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (η **Επιτροπή**) «*σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων*» (η **Σύσταση**). Η εν λόγω εξάιρεση απ' την υποχρεωτικότητα δεν σημαίνει βεβαίως τη μη δυνατότητα εκούσιας χρήσης της Διαμεσολάβησης και από τις επιχειρήσεις αυτές.

Ειδικότερα, οι Πάροχοι - online πλατφόρμες υποχρεούνται να δημιουργήσουν **μόνιμο μηχανισμό** εκούσιας Διαμεσολάβησης για την εξωδικαστική επίλυση διαφορών μεταξύ αυτών και των Χρηστών σε σχέση με τις υπηρεσίες τους προς τους Χρήστες. Ο μηχανισμός αυτός περιλαμβάνει τουλάχιστον δύο (2) διαμεσολαβητές, εντός ή εκτός της ΕΕ, που πρέπει να πληρούν τις συγκεκριμένες απαιτήσεις και προϋποθέσεις (αμεροληψία, ανεξαρτησία, κλπ), οι δε Πάροχοι αναλαμβάνουν εύλογο ποσοστό των συνολικών εξόδων της Διαμεσολάβησης που προσδιορίζονται ανά υπόθεση. Τονίζεται η αρχή της καλής πίστης κατά τη συμμετοχή των μερών στη Διαμεσολάβηση και η κατά τα λοιπά διατήρηση των νόμιμων δικαιωμάτων των μερών και δη της προσφυγής σε δικαστική διαδικασία οποτεδήποτε (άρθρο 12).

3.4. Περαιτέρω, προβλέπεται ότι η Επιτροπή σε συνεργασία με τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενθαρρύνει τη σύσταση από τους Παρόχους - online πλατφόρμες, και τις ενώσεις τους, **οργανισμών Διαμεσολάβησης** για τη διευκόλυνση υλοποίησης των υποχρεώσεων τους από τον Κανονισμό, ιδίως ενόψει του διασυνοριακού χαρακτήρα των υπηρεσιών τους. Προφανώς οι online πλατφόρμες μπορούν εναλλακτικά να συμβάλλονται με υφιστάμενους οργανισμούς - φορείς υπηρεσιών Διαμεσολάβησης, ιδίως online, που έχουν τη σχετική τεχνογνωσία (άρθρο 13).

3.5. Συμπληρωματικά μέτρα για την εφαρμογή του Κανονισμού 1150 θέσπισε ο **νόμος 4753/2020** και δη α) τη ρύθμιση της άσκησης **ειδικής συλλογικής αγωγής** από

ενώσεις και φορείς Χρηστών, β) τη δημιουργία μητρώου τέτοιων ενώσεων και φορέων και γ) τον καθορισμό εποπτεύουσας αρχής για τους Παρόχους που είναι η Δι-υπηρεσιακή Μονάδα Ελέγχου Αγοράς (ΔΙ.Μ.Ε.Α), προσδιορίζοντας τις εξουσίες της και τις επιβαλλόμενες από αυτή κυρώσεις για παραβάσεις.

4. Η Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 (DSM – Digital Single Market)

4.1. Η Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 «για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/EK και 2001/29/EK» της 17ης Απριλίου 2019, με ημερομηνία ενσωμάτωσης μέχρι **7 Ιουνίου 2021** (η **Οδηγία 790**), θεσπίζει κανόνες για την περαιτέρω εναρμόνιση του δικαίου της ΕΕ ως προς τα πνευματικά και συγγενικά δικαιώματα, λαμβάνοντας υπόψη τις ψηφιακές και διασυνοριακές χρήσεις του προστατευόμενου περιεχομένου, αλλά - με εξαίρεση την τροποποίηση των ανωτέρω οδηγιών - μη θίγοντας την ισχύουσα ενωσιακή νομοθεσία κατά τα λοιπά (άρθρο 1).

Η Οδηγία 790 επιφέρει σημαντική μεταρρύθμιση του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας (ν. 2121/1993, όπως ισχύει).

Ως προς την **αιτιολόγηση** της θέσπισης της Οδηγίας 790, ιδιαίτερης μνείας χρήζει η παρ. 79 του προοιμίου της κατά την οποία, επειδή «*οι δημιουργοί και οι ερμηνευτές είναι συχνά διστακτικοί ως προς την επιβολή δικαιωμάτων τους έναντι των αντισυμβαλλομένων τους ενώπιον δικαστηρίου*» (για τους γνωστούς λόγους κατά βάση κόστους και χρόνου), τα κράτη μέλη θα πρέπει να προβλέψουν «*εναλλακτική διαδικασία επίλυσης διαφορών*» είτε δημιουργώντας ένα νέο φορέα ή μηχανισμό είτε βασιζόμενα σε υφιστάμενο, κλαδικό ή δημόσιο φορέα ή μηχανισμό. Το δικαίωμα δικαστικής επίλυσης διαφορών δεν θίγεται, σε κάθε περίπτωση.

Επομένως, η Οδηγία 790 αναγνωρίζει, έστω και μη κατονομάζοντας, τα γνωστά προβλήματα της δικαστικής επιδίωξης και επιβολής δικαιωμάτων, που είναι ιδίως η πολύ μεγάλη χρονική διάρκεια και το συνολικό κόστος, και θεσμοθετεί εναλλακτικές λύσεις επίλυσης διαφορών πριν από την δικαστική λύση ως έσχατη και αναγκαστική επιλογή. Συγκεκριμένα, η Οδηγία 790 προβλέπει εξωδικαστικούς μηχανισμούς επίλυσης διαφορών, συμπεριλαμβανομένης της Διαμεσολάβησης, για **τρεις (3) γενικές κατηγορίες διαφορών**. Ειδικότερα:

4.2. Πλατφόρμες διάθεσης βίντεο κατά παραγγελία

Αφενός, η Οδηγία 790 προβλέπει «*μηχανισμό διαπραγμάτευσης*» και δη τη συνδρομή «*ενός αμερόληπτου οργάνου ή διαμεσολαβητών*» προς τα μέρη που αντι-

μετωπίζουν δυσκολίες ως προς τη χορήγηση αδειών εκμετάλλευσης δικαιωμάτων όταν επιδιώκουν συμφωνίες για τη διάθεση οπτικοακουστικών έργων σε **πλατφόρμες διάθεσης βίντεο κατά παραγγελία**. Ετσι οι διαμεσολαβητές αξιολογούνται και ονοματίζονται ως εναλλακτικό ισοδύναμο ενός κατάλληλου και αμερόληπτου οργάνου.

Η συνδρομή του εν λόγω οργάνου, ιδρυόμενου ή οριζόμενου από υφιστάμενα, και των διαμεσολαβητών κατά περίπτωση αφορά στις διαπραγματεύσεις των μερών για τη σύναψη των συμφωνιών, μεταξύ άλλων, **και με την υποβολή προτάσεων** προς αυτά (άρθρο 13). Θεσμοθετείται λοιπόν ειδικά και επιβεβαιώνεται η δυνατότητα των διαμεσολαβητών ακόμα και για διατύπωση γνώμης προς τα μέρη, σε κάθε περίπτωση μη δεσμευτικής, εκτός από τον συνήθη ρόλο τους διευκόλυνσης συμφωνίας των μερών (facilitative vs evaluative mediation). Η εν λόγω δυνατότητα **διατύπωσης άποψης** από τον διαμεσολαβητή προβλέπεται από τον 4640 κατ'εξαίρεση και χωρίς να θίγονται οι λοιπές υποχρεώσεις του, προεχόντως αυτή της ουδετερότητας (άρθρο 13, παρ. 2, 4640).

Τα κράτη μέλη έπρεπε να γνωστοποιήσουν στην Επιτροπή το επιλεγέν ως άνω όργανο ή τους διαμεσολαβητές μέχρι την προθεσμία ενσωμάτωσης της Οδηγίας 790, δηλ. μέχρι **7 Ιουνίου 2021** (βλ. κατωτέρω υπό 4.5).

4.3. Πάροχοι επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου

Αφετέρου, η Οδηγία 790 προβλέπει τη διασφάλιση από τα κράτη μέλη διαθέσιμων **μηχανισμών «εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών»** μεταξύ παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου και χρηστών σχετικά με την απενεργοποίηση της πρόσβασης ή την αφαίρεση έργων ή άλλων αντικειμένων προστασίας που έχουν αναφορτωθεί από τους τελευταίους (άρθρο 17, παρ. 9).

Ως **«πάροχοι επιγραμμικών υπηρεσιών ανταλλαγής περιεχομένου»** ορίζονται αυτοί που παρέχουν υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών κατά την έννοια του άρθρου 1, παρ. 1, στοιχείο β) της οδηγίας (ΕΕ) 2015/1535 της 9ης Σεπτεμβρίου 2015 «για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών (κωδικοποιημένο κείμενο)», με κύριο ή ένα απ' τους κύριους σκοπούς τους την αποθήκευση και παροχή πρόσβασης στο κοινό σε σημαντική ποσότητα προστατευόμενων από την πνευματική ιδιοκτησία ή άλλων αντικειμένων προστασίας που αναφορτώνονται από τους χρήστες τους, τα οποία η υπηρεσία βελτιστοποιεί και προωθεί με σκοπό το κέρδος, προβλέποντας όμως εξαιρέσεις (άρθρο 2, παρ. 5 και 6).

Η εν λόγω εξωδικαστική επίλυση πρέπει να γίνεται με αμερόληπτο τρόπο και με την επιφύλαξη όλων των νόμιμων δικαιωμάτων των χρηστών, περιλαμβανομένων των ένδικων μέσων προστασίας τους. Σημειωτέον ότι, σε προηγούμενο επίπεδο, κάθε πάροχος πρέπει να διαθέτει στους χρήστες **«αποτελεσματικό και ταχύ»** μηχανισμό υποβολής από αυτούς καταγγελιών και επανόρθωσης. Η μη θετική κατάληξη αυτής της διαδικασίας καταγγελίας – επανόρθωσης μπορεί επίσης να συνεχιστεί με προσπάθεια εξωδικαστικής επίλυσης ως άνω.

Η Επιτροπή εξέδωσε στις 4.6.2021 [COM(2021) 288 final] **κατευθυντήριες γραμμές** με αναφορά, μεταξύ άλλων, και στην εξωδικαστική επίλυση (άρθρο 17, παρ. 10).

4.4. Συμβάσεις εκμετάλλευσης δημιουργών και ερμηνευτών

Εκ τρίτου, η Οδηγία 790 υποχρεώνει τα κράτη μέλη να προβλέψουν και να παρέχουν δυνατότητα για **«εκούσιες, εναλλακτικές διαδικασίες επίλυσης διαφορών»** μεταξύ α) δημιουργών και ερμηνευτών και β) των μερών στα οποία οι πρώτοι έχουν χορηγήσει **άδειες εκμετάλλευσης ή έχουν μεταβιβάσει δικαιώματά τους**, καθώς και των νόμιμων διαδόχων των εν λόγω μερών, σχετικά με διαφορές που αφορούν στην υποχρέωση διαφάνειας και τον μηχανισμό αναπροσαρμογής συμβάσεων που εφαρμόζονται στο πλαίσιο εξασφάλισης για τους πρώτους «δέουσας και αναλογικής αμοιβής». Μάλιστα, τα δικαιώματα αυτά των δημιουργών και ερμηνευτών ρυθμίζονται αναγκαστικά (άρθρα 18-21 και 23).

4.5. Τέλος, η **προθεσμία** ενσωμάτωσης της Οδηγίας 790 μέχρι **7.6.2021** (άρθρα 26 και 29 και άρθρο 27 - μεταβατική διάταξη για την υποχρέωση διαφάνειας από 7.6.2022) παρήλθε άπρακτη. Για την ενσωμάτωσή της συγκροτήθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού Ομάδα Εργασίας, η θητεία της οποίας έληξε κατόπιν παρατάσεων στις 30.7.2021 (ΥΠΠΟΑ Α.Π. 329929 /13.7.2021. Επί του παρόντος, το σχετικό νομοσχέδιο είναι υπό επεξεργασία (ενημέρωση 4.2.2022).

5. Η πρόταση Κανονισμού για την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών (DSA – Digital Services Act)

5.1. Στις **15.12.2020** η Επιτροπή δημοσίευσε πρόταση Κανονισμού **«σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών (πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες) και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/31/ΕΚ»**. Στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης τονίζεται η εμφάνιση νέων και καινοτόμων ψηφιακών υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών μετά την έκδοση της οδηγίας 2000/31/ΕΚ για το ηλεκτρονικό εμπόριο που μεταβάλουν τον τρόπο

επικοινωνίας των πολιτών και συγχρόνως αποτελούν πηγή νέων κινδύνων και προκλήσεων, χρήζουν συνεπώς ρύθμισης. Σημειώνεται επίσης ότι η κρίση της πανδημίας του κορονοϊού κατέδειξε τη σημασία των ψηφιακών τεχνολογιών αλλά και την εξάρτηση της κοινωνίας από τις ψηφιακές υπηρεσίες.

Η πρόταση Κανονισμού θεσπίζει εναρμονισμένους κανόνες σχετικά με την **παροχή ενδιάμεσων υπηρεσιών** της κοινωνίας των πληροφοριών (κατά την οδηγία (ΕΕ) 2015/1535 – βλ. ανωτέρω υπό 4.3) στην εσωτερική αγορά προς αποδέκτες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, με τόπο εγκατάστασης ή διαμονής στην ΕΕ ανεξάρτητα από τον τόπο εγκατάστασης των παρόχων, χωρίς να θίγει την οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο και άλλες συναφείς με το αντικείμενό του πράξεις του ενωσιακού δικαίου. Τρεις (3) είναι οι οριζόμενες ως ενδιάμεσες υπηρεσίες, ήτοι η «απλή μετάδοση», η «προσωρινή αποθήκευση» και η «φιλοξενία», όπως ορίζονται στην πρόταση Κανονισμού (άρθρα 1 και 2).

5.2. Μεταξύ διαφόρων υποχρεώσεων των παρόχων που θεσπίζει η πρόταση Κανονισμού περιλαμβάνονται ειδικές υποχρεώσεις για τις «**επιγραμμικές πλατφόρμες**» (εκτός των «πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων» του Παραρτήματος της Σύστασης – βλ. ανωτέρω υπό 3.3). Ως επιγραμμικές (online) πλατφόρμες ορίζονται οι πάροχοι υπηρεσίας φιλοξενίας που αποθηκεύουν και διαδίδουν στο κοινό πληροφορίες κατόπιν αιτήματος αποδέκτη της υπηρεσίας, εκτός αν η δραστηριότητα αυτή είναι ήσσονος σημασίας και αμιγώς δευτερεύον στοιχείο άλλης υπηρεσίας τους (άρθρο 2.η). Στις ειδικές αυτές υποχρεώσεις προτάσσεται αφενός εσωτερικό σύστημα καταγγελιών, αφετέρου **μηχανισμός εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών** μεταξύ των πλατφορμών και των αποδεκτών των υπηρεσιών τους, που δεν θίγει το δικαίωμα του αποδέκτη για δικαστική προστασία (άρθρα 16-18).

Ειδικότερα, οι αποδέκτες των υπηρεσιών έχουν δικαίωμα επιλογής ενός **πιστοποιημένου οργάνου** εξωδικαστικής επίλυσης των διαφορών τους με τις πλατφόρμες, στο οποίο οι τελευταίες πρέπει να συμμετέχουν με καλή πίστη και δεσμεύονται από την απόφασή του. Η διαθεσιμότητα και πιστοποίηση του εν λόγω οργάνου είναι υποχρέωση του κράτους μέλους στο οποίο το όργανο είναι εγκατεστημένο, η δε πιστοποίηση γίνεται βάσει **προϋποθέσεων** ειδικά αναφερόμενων στην πρόταση Κανονισμού, που άλλωστε ισχύουν για κάθε διαμεσολαβητή, όπως η αμεροληψία, η ανεξαρτησία, η τεχνογνωσία στο αντικείμενο της διαφοράς, η ταχύτητα, η αποτελεσματικότητα, η τεχνολογική ευκολία επικοινωνίας και βέβαια η γλώσσα και η οικονομική αποδοτικότητα. Ως προς την τελευταία, ειδικά ορίζεται ότι τα τέλη χρέωσης του οργάνου εξωδικαστικής επί-

λυσης, εκτός από εύλογα, θα πρέπει να μην υπερβαίνουν το κόστος.

Τα όργανα εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών μπορεί είτε να συγκροτούνται από τα κράτη μέλη ειδικά για την υλοποίηση των υποχρεώσεων της πρότασης Κανονισμού είτε να προϋφίστανται, εφόσον βέβαια πληρούν τις προϋποθέσεις και είναι πιστοποιημένα. Μάλιστα, τα κράτη μέλη θα γνωστοποιούν στην Επιτροπή τα όργανα που έχουν πιστοποιήσει κατά τα ανωτέρω και τις προδιαγραφές τους, η δε τελευταία θα τα δημοσιεύει σε **ειδικό ιστότοπο** που θα τηρεί ενήμερο.

5.3. Ο ως άνω ειδικός μηχανισμός εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών **δεν θίγει** την οδηγία 2013/11/ΕΕ για την εναλλακτική επίλυση καταναλωτικών διαφορών (οδηγία ΕΕΚΔ - ADR) και τις διαδικασίες και τους φορείς εναλλακτικής επίλυσης διαφορών που αυτή προβλέπει (άρθρο 18, παρ. 6 – βλ. ανωτέρω υπό 2.3.γ).

5.4. Ενδιαφέρουσα είναι εξάλλου η πρόβλεψη της δυνατότητας **συλλογικής εκπροσώπησης** των αποδεκτών των υπηρεσιών με εξουσιοδότηση φορέων, οργανισμών ή ενώσεων για την άσκηση των ανωτέρω δικαιωμάτων τους (καταγγελίας και εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών), εφόσον αυτοί πληρούν τις τιθέμενες προϋποθέσεις και δη είναι μη κερδοσκοπικοί, έχουν συσταθεί νόμιμα κατά το δίκαιο του οικείου κράτους μέλους και περιλαμβάνουν ειδικά αυτή τη δραστηριότητα στους καταστατικούς σκοπούς τους.

Κατά την πρόταση Κανονισμού η ανωτέρω ρύθμιση γίνεται «*Με την επιφύλαξη της οδηγίας 2020/XX/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου*» και μάλλον πρόκειται για τη (ιδιαίτερα σημαντική) οδηγία (ΕΕ) 2020/1828 της 25ης Νοεμβρίου 2020 «*σχετικά με τις αντιπροσωπευτικές αγωγές για την προστασία των συλλογικών συμφερόντων των καταναλωτών και για την κατάργηση της οδηγίας 2009/22/ΕΚ*» με προθεσμία ενσωμάτωσης έως 25.12.2022 και εφαρμογής από 26.6.2023 (άρθρο 68).

5.5. **Δικαιοδοσία** ως προς τον μηχανισμό εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών έχει το κράτος μέλος όπου βρίσκεται η κύρια εγκατάσταση του παρόχου. Αν ο πάροχος δεν έχει εγκατάσταση στην ΕΕ αλλά παρέχει υπηρεσίες σε αυτή, δικαιοδοσία έχει το κράτος μέλος όπου διαμένει ή είναι εγκαταστημένος ο νόμιμος εκπρόσωπος του παρόχου, και αν δεν οριστεί τέτοιος, όλα τα κράτη μέλη κατά χρονική προτεραιότητα και υποχρέωση ειδοποίησης όλων των λοιπών από το κράτος που αποφασίζει πρώτο να την ασκήσει (άρθρο 40).

5.6. Ο αναμενόμενος **χρόνος** νομοθέτησης της πρότασης Κανονισμού είναι περί τα τέλη του 2022, ο δε Κανονισμός θα έχει άμεση ισχύ και εφαρμογή τρεις μήνες μετά την έναρξη ισχύος του (άρθρο 74).

6. Το μέλλον

Ας μας επιτραπεί η πρόβλεψη πως οι εναλλακτικοί - εξωδικαστικοί μηχανισμοί επίλυσης διαφορών, και προεχόντως η Διαμεσολάβηση μεταξύ αυτών, είναι ήδη και θα καθίστανται ολοένα και περισσότερο αναγκαίοι στην ΕΕ τόσο εν γένει όσο και ειδικότερα στην ενιαία ψηφιακή αγορά. Η πρακτική εμπειρία επιβεβαιώνει τα αδιέξοδα της δικαστικής επιδίωξης και επιβολής δικαιωμάτων και συγχρόνως τα πλεονεκτήματα της γρήγορης και μικρού κόστους επίλυσης διαφορών που προσφέρει ειδικότερα η Διαμεσολάβηση, off- & online. Επιπλέον, οι τεχνολογικές εξελίξεις επιβάλλουν ολοένα και συντομότερες, απλούστερες, πλέον αξιόπιστες

και φθηνότερες διαδικασίες άμεσης επίλυσης διαφορών και όχι απλής επιδίωξης δικαιωμάτων σε αβέβαιο περιβάλλον.

Η πρόσφατη και επικείμενη ενωσιακή νομοθεσία που αναφέρεται ως άνω, ενδεικτικά και μόνο, δείχνει την παραδοχή εντός της ΕΕ της σημασίας των εξωδικαστικών μηχανισμών επίλυσης διαφορών, και ειδικά της Διαμεσολάβησης, για το μέλλον των συναλλαγών που θα είναι ψηφιακές με χρήση, κατά βάση, online πλατφορμών. Όσο δε τρέχουν οι τεχνολογικές εξελίξεις, ο ενωσιακός νομοθέτης θα καλείται να ρυθμίζει τις εκάστοτε νέες μορφές συναλλακτικής ζωής και την επίλυση των διαφορών που θα προκύπτουν απ' αυτές.

